

1

1908-ban született Erdélyben, a Kolozsvár melletti Válaszúton. Édesapja gróf, huszárszázados, a család 1744-ben, Mária Teréziától kapott grófi címet. Édesanyja Bánffy Ilona bárónő.

Debrecenben, Stuttgartban és Párizsban is diplomát szerzett. Hat gyermeke közül az egyik fia az Amerikai Egyesült Államok hadseregének tábornoka lett.

A II. világháborúban részt vett, ottani szerepét a háború utáni Románia súlyosan eltorzította, s egy román népbíróság „háborús bűnökért” távollétében halálra ítélte. 1952 óta az Egyesült Államokban élt. Hogy a román megítélés mennyire alaptalan volt, annak több mint elégséges bizonyítéka, hogy – bár több ízben kérte Románia a kiadatását – az Egyesült Államok sorozatosan megtagadta Wass Albert kiszolgáltatását. Mert, hogy róla beszélünk.

Ceaușescu betiltotta a könyveit, sőt mivel Erdélyről szóló művei hozzájárultak, hogy Amerika Ceaușescu Romániájától megvonta a legnagyobb kedvezmény elvét, ezért a diktátor „Románia elsőszámú közellenségének” nevezte.

Ezt azonban ő maga – ahogy fogalmazott – kitűntetésnek tekintette. A Securitate az USA -ban nem is egy merényletet, gyilkossági kísérletet kezdeményezett vele szemben, volt amelyiket a CIA hiúsított meg. Magyarországon is csak a rendszerváltozás után jelentek meg írásművei. Itthon – talán nem ellentmondásos, de kétségkívül megosztó írónak és embernek mondható, de igaz magyar, amit gondolatai felidézésével is igazolni kívánok majd.

2

Vannak, akik a legnagyobb, legfigyelemreméltóbb magyar írók közt emlegetik, mások „náci kollaboráns”-nak nevezik, a legszélsőségebbek útszéli hangon becsmérlik személyét és írói teljesítményét. Nekem legkedvesebb szerzőim közé tartozik.

Ami tény: 1934-ben és 1940-ben is Baumgarten díjat kapott. Ez azért is feltűnő, hiszen egyes kritikák ezt a díjat azzal a váddal illették, hogy „épp a liberális írókat kívánták volna vele helyzetben hozni”.

A mai – nyilván nem egészen véletlen – félreértések tisztázása céljából jegyezzük meg, hogy ezt a díjat megkapta többek között Juhász Gyula, Tamási Áron, Illyés Gyula, Gelléri Andor Endre, Füst Milán, Karinthy Frigyes, Szerb Antal, vagy posztumusz József Attila. Nem egy közülük nagyjából egyidőben Wass Alberttel.

2005-ben idehaza közönségsvavazatok alapján az egyik legkedveltebb magyar írónak nevezte meg az olvasóközönség.

„A funtineli boszorkány” a szavazók szerint a legnépszerűbb 12 magyar regény közé tartozik, de a legnépszerűbb közt ott találjuk Wass Albert „Adjátok vissza a hegyeimet”, valamint a magyar történelmet 1050 óta feldolgozó „Kard és kasza” című műveit is.

1993-ban Antall József miniszterelnök úr előterjesztésére Göncz Árpád köztársasági elnök úr Wass Albertet a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjével tüntette ki.

„Náci kollaboránsi” szerepére, valamint állítólagos „hungarizmusára” félremagyarázásokon, bizonyítatlanságokon kívül semmi hiteles alátámasztás nincs. Személyének „lenácizása” pedig éppenséggel teljesen megalapozatlan.

3

Markánsan konzervatív, mondjuk ki: eltökélten hazafias nézeteket vallott, hangoztatott, de ebből fenti gyűlölködő minősítések nem következnek.

Radikális, ha úgy tetszik szélsőséges balosokkal ugyanakkor a Wass Albertet gyalázóknak semmi baja.

Míg Lukács György népbiztosi tevékenységével szemben tiszteletudó türelmet és óvatosságot tanúsítanak, addig Wass Alberttel szemben ez az óvatosság elmarad. Izzó gyűlölet, közönséges stílus, alantas és tudatlan sértegetés, sekélyes lelkek özönlő fröcsögése lép a helyébe részükről.

Az online térben meg aztán végképp minősíthetetlenül megfélekednek magukról.

Nagyon idős korában szeretett volna Wass Albert hazatérni. Erről a vágyáról „A bujdosó imája” c. költeményében is beszélt már:

*„A Kárpátok alatt, ahol apáim éltek,
rendelj nekem is egy csöndes menedéket
csak akkora legyen, hogy elférjek én, s a béke...
...Uram, ki fönt az égben lakozol fényességben,
hallgasd meg kegyesen , hallgasd meg könyörgésem.”*

Később, a '90-es évek derekán így ír:

*„Nyolcvannyolc éves vagyok, magyarnak születtem.
Mint magyar állampolgár kívánok hazalátogatni,
nem pedig mint román, vagy amerikai.”*

Az akkor illetékes magyar hatóságoknak csatolta apja, önmaga és fia magyar születési anyakönyvi kivonatát, házasságlevelét, előnévhasználati jogát.

Az akkori külügyminiszter, az a Kuncze Gábor, akinek hivatala egy Ausztráliában élő volt ávós kérésére olyan igazolást adott ki, miszerint "az ÁVH „közrendfenntartó szervezet” volt, s „az ÁVH-n nem volt megengedett a gyanúsítottak bántalmazása”, Csoóri Sándor közbenjárására sem teljesítette Wass Albert kérését.

Értelmezgetett törvényi kötöttségre hivatkozva, azt állítva, hogy Wass Albert az 1945. évi fegyverszüneti egyezmény rendelkezése alapján elveszítette magyar állampolgárságát, ami nem visszaállítható, csupán egy megalázó „ideiglenes állampolgársági bizonyítványt” állított ki számára. Ennek érvényessége 1997. június 26.-tól 1998 június 26.-ig szólt. Az idős író ezt a lelketlen és sértő megoldást nem fogadta el, viszont kisvártatva önkezével vetett véget életének.

Ma Erdélyben, Marosvécsen nyugszik, Kemény János szomszédságában. Nem arról van szó, hogy kötelező, vagy elvárható lenne Wass Albertet Arany jánosi, vagy József attilai magasságba emelni. De hogy színvonalas íróról, érző emberről beszélünk, aki fájoan, bátran és érzékletesen fejezte ki mindazt, ami a maga korában rengeteg magyar érzelmű honpolgár félelme volt a jövőtől, bánata, hazaszeretete, ma is aktuális ragaszkodása volt a sok százados hagyományokhoz, az aligha tagadható.

Ami pedig az örökös „nácizást” illeti, lehetett-e náci kollaboráns, pláne náci érzelmű az az ember, aki ilyen gondolatokat vetett papírra? :

„Szeretem a hazámat és szeretem az emberiséget, és meg akarom védeni azt, aki védelemre szorul...”

„Az erdélyi ember másféle ember, akár magyar, akár román, akár zsidó, akár micsoda. Nincs benne elfogultság másokkal szemben, csak türelem.

Türelem és emberszeretet.”

„Én nem vagyok pap, s mégis azt vallom, amit a Szentírás tanít: kétféle ember van csupán, jó ember és rossz ember.

...Egy idegen nevű tisztességes ember többet ér nekem ebben a hazában, mint egy magyar nevű gazember.”

„Teller Ede, Wigner Jenő magyarságához éppen úgy nem fér kétség, mint egy Damjanich, egy Liszt Ferenc, egy Petőfi Sándor magyarságához. De sorolhatnánk még százakat a történelem lapjairól. Magyarnak lenni ma már nem csak azt jelenti, hogy valakinek az ősapja ézerszáz évvel ezelőtt ott lovagolt a kilenc törzs valamelyikének soraiban. Ezt a keretet régen szétfeszítették már a Kárpát-medence törvényei...”

Ezek a gondolatok Wass Albert gondolatai. Mondjunk köszönetet Borbély Lénárd polgármester úrnak, Németh Szilárd korábbi polgármesternek és társaiknak, hogy Wass Albert megérdemelt emlékhelyén állhatunk ma Budapest egyik, arra méltó közterületén.

Wass Albert megdolgozott, és megszenvedett azért, hogy ne engedjük elfelejteni őt, hogy ne engedjük méltatlanul bemocskolni a nevét.